

РОЗДІЛ 1

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК: 159.9.072.5

КАЗКОТЕРАПІЯ У КОРЕКЦІЇ ДЕЗАДАПТИВНИХ ПОРУШЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Бабак Юлія

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Освітньо-професійна програма «Психологія»

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука» (м Рівне, Україна)

Науковий керівник Яцюрик А. О.

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука» (м Рівне, Україна)

Анотація. У роботі теоретично досліджено особливості дезадаптації молодших школярів, а також сутність і значення казкотерапії як методу психологічної корекції. Обґрунтовано ефективність використання казкотерапії у роботі з дітьми, підібрано комплекс психодіагностичних методик для визначення рівня адаптації, проведено експериментальне дослідження, що включає констатувальний та формувальний етапи. На основі отриманих результатів розроблено та перевірено ефективність програми психокорекційної роботи засобами казкотерапії.

Ключові слова: молодший шкільний вік, дезадаптація, казкотерапія, психокорекція, адаптація.

Abstract. The work theoretically investigates the characteristics of maladaptation in young schoolchildren, as well as the essence and significance of fairy tale therapy as a method of psychological correction. The effectiveness of using fairy tale therapy in working with children is substantiated, a set of psychodiagnostic methods for determining the level of adaptation is selected, and an experimental study including ascertaining and formative stages is conducted. Based on the research results, a psychocorrection program using fairy tale therapy was developed and its effectiveness was tested.

Keywords: young school age, maladaptation, fairy tale therapy, psychocorrection, adaptation.

Казка є одним із найдавніших засобів виховання та розвитку дитини, адже вона допомагає зрозуміти складні життєві ситуації, формує моральні цінності та розвиває уяву. У сучасних умовах, коли діти стикаються з високим рівнем стресу, адаптаційними труднощами та емоційними розладами, казкотерапія стає ефективним методом психологічної корекції. Завдяки символічній мові казок діти можуть безпечно опрацьовувати свої страхи, конфлікти та труднощі, що сприяє гармонізації їхнього емоційного стану та соціальної поведінки [2].

Проблема дезадаптації молодших школярів набуває все більшого значення, оскільки саме на цьому етапі діти стикаються з новими вимогами шкільного життя, що може спричинити емоційне напруження, труднощі у спілкуванні та поведінкові порушення.

Традиційні методи корекції не завжди дають бажаний ефект, адже діти цього віку часто не можуть вербалізувати свої переживання. Казкотерапія, яка використовує метафору, образність та ігрові елементи, є ефективним інструментом у роботі з дезадаптаційними проявами.

Вона допомагає дитині знайти внутрішні ресурси для подолання труднощів, сприяє розвитку емоційного інтелекту та формуванню позитивного самосприйняття. Саме тому дослідження ролі казкотерапії у корекції дезадаптивних порушень є актуальним і необхідним для сучасної психологічної та педагогічної практики [1,3].

Багато видатних педагогів, психологів, письменників підкреслювали виховне і розвивальне значення казки (С. Русова, І. Франко, В. Сухомлинський та ін.). Різні аспекти роботи з казкою висвітлені у працях сучасних дослідників, педагогів-практиків (А. Богуш, Н. Вітківська, Д. Джола, Н. Лисенко, Ю. Мандрик, О. Савченко, та ін.), психологів (О. Запорожець, Н. Карпинська, Н. Молдавська та ін.).

Метою дослідження є вивчення ефективності казкотерапії як методу корекції дезадаптивних порушень у молодших школярів та обґрунтування її застосування в педагогічній та психологічній практиці.

Завдання дослідження:

- проаналізувати науково-теоретичні підходи до проблеми дезадаптації молодших школярів;
- дослідити психологічні механізми впливу казкотерапії на емоційний стан і поведінку дітей;
- розробити та апробувати програму корекційної роботи з використанням казкотерапії;
- оцінити ефективність казкотерапевтичних методів у подоланні дезадаптаційних проявів у дітей.

Об'єкт дослідження – процес психолого-педагогічної корекції дезадаптивних порушень у молодших школярів.

Предмет дослідження – особливості застосування казкотерапії як засобу корекції дезадаптаційних проявів у дітей молодшого шкільного віку.

Методи дослідження:

- теоретичні методи включали аналіз, систематизацію та узагальнення наукової літератури з проблеми казкотерапії та дитячої дезадаптації.

- для емпіричного дослідження застосовано психодіагностичні методики, що сприяють глибшому розумінню внутрішнього світу дитини. Основним експериментальним методом був формувальний експеримент, у межах якого впроваджено програму казкотерапії та оцінено її вплив на корекцію дезадаптаційних проявів.

Дослідження показало, що лише 32% вчителів залучають батьків до казкотерапевтичної роботи регулярно, 48% – епізодично, а 20% – взагалі не співпрацюють у цьому напрямі. При цьому взаємодія школи і родини є важливим чинником, що сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу.

Ще однією проблемою є брак відповідної літератури у шкільних бібліотеках. 58% респондентів наголошують на нестачі сучасних казкових збірок природничого змісту, що змушує вчителів самостійно шукати відповідний матеріал.

92% опитаних педагогів переконані у необхідності активнішого застосування казкотерапії в природничій освітній галузі початкової школи. Вони вважають, що це сприятиме формуванню екологічної свідомості учнів та підвищенню якості навчання.

Педагоги висловлюють готовність до вдосконалення своїх компетенцій через тренінги (78%), самостійне опрацювання методичної літератури (64%), обмін досвідом з колегами (52%) (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз основних показників використання казкотерапії вчителями початкової школи на уроках природничої освітньої галузі

Показник	Значення (%)
Обізнаність вчителів із казкотерапією	87%
Регулярне використання казкотерапії	32%
Використання час від часу	45%
Відсутність використання казкотерапії	23%
Використання на уроках природничої освітньої галузі	24%

Основні труднощі	62% – нестаття матеріалів, 45% – нестача часу, 38% – складність підбору казок
Потреба у спеціальній підготовці	58%
Використання залежно від стажу	42% – молоді вчителі, 21% – досвідчені
Використання у школах з інноваційними програмами	56%
Найпоширеніші форми	82% – читання, 64% – малювання, 48% – інсценування
Вплив на учнів	76% – підвищення активності, 68% – краще засвоєння, 58% – екологічна чутливість
Співпраця з батьками	32% – регулярно, 48% – епізодично
Забезпеченість літературою	58% – брак матеріалів

Розроблена програма корекційної роботи з використанням казокотерапії, яка проводилась протягом місяця, показала свою високу ефективність у подоланні дезадаптаційних проявів. Заняття включали роботу з основними страхами дітей, такими як страх темряви, страх самотності, страх перевірки знань та інші. Після проведення цих занять було зафіксовано значні покращення, зокрема зменшення рівня тривожності у дітей та зниження кількості проявів страхів.

Оцінка ефективності казокотерапевтичних методів показала, що з використанням цієї методики зменшилось число дітей з високим рівнем тривожності (з 20% до 6,6%), а також зріс відсоток дітей з заниженим рівнем тривожності (з 36,7% до 50,1%). Додатково, спостерігалось зниження рівня таких страхів, як страх темряви, страх самотності, страх смерті батьків, що підтверджує результативність казокотерапії в роботі з тривожними розладами у дітей.

Отже, проведене дослідження підтвердило, що казокотерапія є дієвим інструментом для корекції дезадаптації молодших школярів. Вона дозволяє значно знижувати рівень страхів і тривожності, покращує емоційний стан дітей та сприяє їхній успішній адаптації до шкільного життя, що робить цей метод ефективним у роботі з дітьми, які мають труднощі в адаптації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 428 с. 2. Заліток Л. М. Казкотерапія за Василем Сухомлинським. Інноватика у вихованні, 2017, 6. С. 99-106. 3. Інноваційні технології навчання: навч. посіб. для студ. / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х. Ш.; наук. ред. Арістова А. В.; упорядн. словника Волобуєва С. В.]. Київ: НТУ, 2017. 172 с.